

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštno
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Iskrerati se sprejemajo
do srede popoldne.

Stev. 44.

V Mariboru, dne 31. oktobra 1901.

Tečaj XXXV.

Katoliška družba čeških kmetov
na Moravskem.

(Dalje in konec.)

Ob 9. uri predpoldne dne 23. sept. t. l. se je otvoril prvi češko-narodni kmetški shod na Velehradu. Shod je otvoril deželni in državni poslanec dr. Stojan. Potem se je izvolilo za shod predsedništvo iz samih kmetov. Predsednika sta bila g. J. Šamalik, kmet iz Ostrova in gosp. Dohnal, kmet iz Hulina. Kmet Šamalik med burnim ploskanjem prevzame predsedstvo, srčno pozdravi 17.000 navzočih kmetov ter da besedo državnemu poslancu dr. M. Hrubanu iz Olomuca.

Dr. M. Hruban je pozdravil shod kot voditelj katoliške stranke na Moravskem in kot kmetški poslanec. Fran grof Seilern iz Milatic je pozdravil shod v imenu konservativnega plemstva na Moravskem. Po njegovem pozdravu je zagromelo po Velehradu: »Takega plemstva potrebujemo.« Po teh pozdravih se je začelo zborovanje.

Kot prvi govornik je nastopil Fran Capita, kmet iz Stavěšic ter govoril o združevanju kmetov na krščanski podlagi. Velehrad, zibelka naše svete vere, je najprimernejši kraj za združenje katoliškega kmetškega ljudstva. Kmeta brez vere si ne moremo misliti. Pri vsakem opravilu potrebuje pomoči in blagoslova božjega. Tudi kmetom hočejo vero polagoma iztrgati iz src. A ravno sovražniki naše vere nas budiijo. Ako bi ne imeli takih sovražnikov, ne bilo bi nas danes toliko na Velehradu. Tudi o

našem stanu veljajo besede: Narod ne izgine, dokler med njim ne preneha vera.

Kmetški stan ne bo izginil dokler bo ostal veren. Živa, jedrna beseda govornikova je našla pot do src in ob koncu govora ni hotelo ponehati ploskanje.

Drugi govornik je bil Fran Chlebus, kmet iz Bilovic. Predmet njegovega govora je bil: združevanje kmetov na narodni podlagi. Kmetje, ki se danes družimo, hočemo ostati narodni. Nočemo delati nove stranke, nove nejedinstvi, ampak mi smo in ostanemo zvesti pristaši katoliško-narodne stranke na Moravskem. V katoliško narodni stranki hočemo nastopati jednotno kot katoliška zveza kmetov. Nočemo preprirov z drugimi kmetškimi strankami. Zahtevamo pa kmetške zbornice, iz katerih bi pošiljali poslance v zakonodajne zastope. Mi stojimo na državnopravnem stališču krone sv. Vavla. Posebno pozornost hočemo obračati na šolo. Zahtevamo versko šolo, za učiteljstvo neodvisnost. Tudi ta govor je našel gromovit odmev.

Na to vstane g. Kadlčak, nadučitelj iz Frydlanta, in med burnim odobravanjem izreka zahvalo predgovorniku, da je izrazil svojo ljubezen do šole in da se je zavzel za krščansko slobodo učiteljstva. Katoliškega učiteljstva skrb bo, da odgoji kmetu vrle kristjane in dobre gospodarje. Katoliško učiteljstvo bo vedno stalo ob strani katoliškega kmeta ter se bojevalo z njim za njegove pravice. Dolgotrajni vyborně-klici!

Tretji govornik kmet Jos. Šamalik, katerega si je shod izbral predsednikom, je govoril o združevanju kmetov na stanovski podlagi. Kmet Šamalik je s spretno besedo dokazoval važnost kmetškega stanu v človeški družbi. Kmetški stan živi vse druge stanove. Svet ne more biti brez kruha, a kruha ni brez kmeta. Vsak narod procvita, kateri skrbi za svoj kmetški stan. Stan kmetški je podlaga blagobitja vseh drugih stanov. Dandanes nosi kmetški stan velikanska bremena, a pravice pa ima le malo. Kmetški stan bo propadel, ako ne krene na pot stanovskega združevanja na krščanski in narodni podlagi. Dolgo smo spali, trpeli in molčali, zdaj pa moramo vstati, v kmetških vrstah se mora zapričeti novo življenje, nova delavnost. Moč naših nasprotnikov je velika. Za to naj nihče ne manjka pri naši organizaciji. Vstrajajmo v svojem boju in naj ne bode med nami človeka, ki bi nas zapustil v boju za svojo vero in svoja prava! Nepopisno je bilo navdušenje, ki ga je vzbudil ta krasen govor. Ploskanje ni hotelo ponehati.

Na to se je prečital kmetški program katoliških kmetov na Moravskem. Ko je predsednik vprašal tisoč in tisoč kmetov, sprejmejo li ta program, zagromelo je burno od vseh strani: »Prijmáme!« (Sprejmemo). In zveza katoliških kmetov na Moravskem je dobila svoj program. Hitro na to se je že vršil ustanovni zbor katoliške zveze čeških kmetov na Moravskem. O programu je govoril deželni poslanec g. V. Ševčík. Izvolil se je tudi odbor nove zveze. Določilo

Listek.

Nedolžno obsojen.

Resnična povest. — Spisal L. Heitzer.

(Dalje.)

«Ni li gospod nič razodel, kam potuje?» je vprašal Patrik, «imava neko zadevo, da se o njej pogovorimo. Odlasati ne smeja.» «Ne», je rekla vratarica, «rekel je, da ne more nič gotovega določiti. Neki drug duhovnik od katedrale je njegov namestnik. Hočete morebiti s tem gospodom govoriti?»

«Ne», je bil kratek odgovor Henrikov.

«Ti praviš torej vendarle prav!» dostavil je hitro, ko so se vrata zaprla in sta brata zopet stopila na voz, «tat hoče svoj rop v varnost spraviti. Ivan», zaklical je kočijaža, pelji v «Široko ulico» k sodniškemu poslopu! Tamkaj poiščeta odvjetnika, vložita tožbo proti katoliškemu bolnišničnemu oskrbniku Karniku in zahtevata takoj zasledovanje zaradi velike tatvine. Drugo jutro je nesla telegrafična žica povelje zoper imenovanega gospoda na vse štiri vetrove.

VII.

Med tem ko so se zbirali pogubonosni oblaki nesreče nad glavo Pavla Karnika, po-

toval je ta prost vsake slutnje od mesta do mesta; nosil je mesto črne duhovniške suknje meščansko obleko; da so za njim poslani biriči to vedeli, gotovo bi bilo tudi v tem našli potrdilo svojih sumnj. Akoravno kar nič mislil ni, da bi se na ta način zavaroval pred preganjanjem, obvarovala ga je vendar meščanska obleka, da ga šprva niso prijeli. Naloga, ki si jo je naložil, mu je delala toliko dela, da ni imel časa brati časnikov, in tako ni mogel zvedeti, da ga zasledujejo. Namen njegovega potovanja je bil, poiskati nekega moža, kateremu je že bil na sledu v več mestih, a najti ga ni mogel. Tako je prispel v Čikago; tukaj konečno je prišel do uspehov v svojem iskanju; sicer onega nekdanjega trgovca, ki ga je iskal, Rožerja Veita ni našel. Ta je bil iz žalosti zaradi izgube svojega posestva in premoženja, ki ga je pred leti zadela, umrl. In vendar ubogega Veita izguba denarja ni toliko bolela, kakor dognana resnica, da je svoj denar banki izročil na svet prijatelja, ki je bil pri banki vslužben in je vedeti moral, da je že bila na slabih nogah.

Bilo je nekam čudno, da je ta prijatelj po nesreči omenjene banke tako naglo si pomogel, da je že čez leto in dan pri neki drugi banki sodeloval. In tako je začel Rožer Veit misliti, da je prijatelj vročeni denar

obdržal in da ga ni oddal banki. Veit je moral prevzeti službo knjigovodje v neki imenitni trgovini in tako revno preživeti sebe in obitelji. Žalost zaradi izgube težko pridobljenega premoženja in prijateljeva nezvestoba mu je zrahljala nit življenja. Kmalu je zbolel in zgubil službo. V bridki jezi je pisal pisma na sedaj bogatega nekdanjega prijatelja ter mu očital vročeni denar.

Vspreh teh pisem je bil, da mu je Bellini — ta je bil nezvesti prijatelj Veitov — pisal: «Jedino le žalosten stan, ki te teži in vsled katerega si tako nepravilčen proti meni, me odvrta, da te zaradi obrekovanja in razžalitve pri sodnji ne zatožim. Da pa veš, da se mi smiliš, priložim ti tisočak. Tudi sem rad pripravljen ti tudi v prihodnosti, če bo treba, pomagati. Samo ne žali me več tako surovo, brezozirno! Tvoje nesreče nisem niti najmanje kriv; kajti takrat nisem niti slutil slabih bankinih razmer, kateri sem služil in za katero si mi denar izročil.» Bankovec je prišel na Bellinija nazaj. Veit je bil tudi v svoji stiski preponosen, ko da bi miloščino prejemal od moža, katerega je imel slej kakor prej za pokončevavca svojega srečnega življenja, dasiravno ni mogel črno na belem dokazati.

VIII.

Precej let je že preteklo, odkar je smrt

se je na predlog drž. poslanca dr. Stojana, da se bo vsako leto na Velehradu obhajal shod katoliških kmetov.

Nepričakovano veličastno in sijajno se je izvršil prvi katoliški kmetški shod na Moravskem. Zbral je raztresene ude kmetškega stanu v jedno celoto, in združeno se bodo bojevali sedaj katoliški češki kmetje na Moravskem za svoja prava, za svojo vero in svoj jezik. Ne dvomimo, da bodo prej ali slej tudi stajerski slovenski kmetje sledili lepemu vzgledu moravskih svojih sotrpinov!

Državni zbor.

Razprava o nujnem predlogu radi izgredov Nemcev proti Čehom v Litavi.

Litava je češko mesto, kjer je le četrtnina prebivalcev nemška. Nekdaj je pa imelo to mesto nemškega župana in nemški občinski odbor. K temu so pripomagali tamošnji nemški uradniki in — Židovi. Ko so se pa nemški uradniki postarali ali ošli iz Litave, dobili so Čehi mestno upravo v svoje roke. Nemci so pa letos napravili v Litavi neko izredno slavnost ter povabili svojih pristašev v Litavo tudi iz drugih krajev. Proti temu so se sicer upirali Čehi, ker so se bali izgredov Nemcev proti Čehom — toda minister Dr. Körber je dovolil slovesnost, kakor tudi, da so smeli Nemci iz tujih krajev prihajati k slavnosti. Litavskih Čehov je nekaj nad 3000 duš; Nemcev pa je prihrulo k slavnosti okoli 8000. In res začeli so se izgredi; več Čehov je bilo ranjenih, češki hiši so pobijala okna.

Radi tega so Čehi po Dr. Stranskyju vložili nujni predlog, o katerem se je obravnavalo — jako burno — skozi dva dni. Predlagatelj Dr. Stransky-ja so osobito pruski poslanci obsuli z najnesramnejšimi psovkami. Ministerski predsednik sam je tudi segel v razpravo ter zagovarjal obnašanje vlade. Slednjič je predlagal Dr. Stransky: »Čela zadeva naj se preišče in krivci naj se kaznujejo.« Prvi del tega predloga se je sprejel soglasno; proti drugemu delu pa, (krivci naj se kaznujejo) so se vprli Nemci. Se vé: krivi so bili nemški razgrajalci; radi tega so glasovali proti kaznovanju nemški poslanci. Toda večina zbornice je bila tudi za drugi del tega predloga. Če niso nemški poslanci še nikdar pokazali svoje budalosti, pokazali so jo pri tem glasovanju. Kaj pomaga preiskovati hudobijo, če bi se potem pa ne smela kaznovati, ako jo je izvršil — Nemec. Obžalovala se je posebno ta okolščina, da je večina katoliških nemških poslancev — iz strahu pred Vse-nemci — tudi glasovala s prusaki.

rešila ubogega Veita njegove žalosti. Vdova in dve hčeri sta stanovali v dveh sobicah velikanske najemne hiše v Čikagu, kakoršne imajo po 10 do 15 nadstropij in stotine ljudij branijo mraza in vročine. Ptujca pač obhajajo nekako boječi občutki, ko prestopi na pripravo, s katero se ljudje vzdigujejo v višja nadstropja. Duhovnik Karnik ni nič vedel o takim strahu, saj je že opetovano v podobnih poslopjih visoko gori pod streho lazil, da bi svoje duhovske dolžnosti spolnil. Zdaj pa je z nekakim veseljem pričakovanjem se vzdignil v sedež; saj je upal končno najti ljudi, katerih je že več dni zamaš iskal. Le stoji pred durmi in bere na izvesku: »Sestri Veit, šivilji!«. »Hvala Bogu!« zasepeče, »upam, da sem slednjič le na smotru.« Pozvoni z električnim zvonom; takoj se odprejo duri. Bleda deklica, že čez trideset let vidoma stara, pogleda ga začudena in ponižno vpraša, česa želi. »Vprašal bi rad, imam li jedno izmed hčeri pokojnega trgovca Rožerja Veita pred seboj?«

»Da, jaz sem Elena Veit, in Rožer Veit je bil moj oče!« rekla je šivilja.

(Dalje sledi.)

Ministri v skripcih.

Na vrsti je bilo še mnogo drugih nujnih predlogov, o katerih bi se imelo obravnavati. Ministerski predsednik se je začel toraj bati, da se ne dovrši do božiča razprava o državnem proračunu za l. 1902. Začel je toraj nagovarjati razne predlagatelje, naj umaknejo za zdaj svoje predloge, da pride na vrsto razprava o proračunu. Razun dveh so ga ubogali vsi — če bi se ne bilo to zgodilo, dal bi bil Körber cesarju ostavko, ali bi se bil vtegnil razpustiti državni zbor. Govorilo se je tudi o tem. A s tem, da se začne razgovor o proračunu, še ni vse končano. Čehi so izrekli vladi svoje nezaupanje; to pa je hudo zbadlo Dr. Režeka, ministra za Česko. Zato se še vedno govori, da vtegne celo ministerstvo odstopiti, a da cesar poveri vnovič Dr. Körberju, naj sestavi novo ministerstvo.

Razprava o državnem proračunu.

Razne stranke so se dogovorile po svojih načelnikih, da naj pri prvem čitanju proračuna od vsake stranke govori toliko govornikov, kolikor njih more govoriti po razmeri strankinih članov. Izmed Slovencev je bil določen za to mesto gosp. Pogačnik, izmed Hrvatov Bianchini. V petek sta prišla k besedi poslanca Fink v imenu krščanskih socialcev in Javorski v imenu Poljakov. Prvi je zažugal, da njegova stranka ne more vladi dovoliti proračuna, če ne odpravi goljufive kupčije z žitom na borzi; Javorski je bil proti tratenju časa s tem, da se razpravlja o nujnih predlogih, ko bo za to časa dovolj ob poznejših prilikah.

V torek 29. oktobra je govoril prvi g. Pogačnik, ki je zažugal, da Slovenci ne moremo imeti do Körberjeve vlade zaupanja, ker nam, ki se pečemo večinoma s poljedelstvom, nič ne pomaga; a v političnem in narodnem obziru nam je pa povsodi sovražna, ker spolnjuje na Štajerskem in Koroškem voljo Nemcev, a na Primorskem zahtevo Taljanov. Obetal je, da pri nadrobnejšem posvetovanju proračuna bo priložnost, da se pri vsaki zadevi posebej pritožimo. Govorniku so somišljeniki častitali. Za Pogačnikom so prišli na vrsto Rumuni, socialni demokrati in češki agrarci (poljedelci).

Dr. Ferjančič — Pogačnik.

Izmed slovanskih liberalnih poslancev je govoril v zbornici 29. oktobra Dr. Ferjančič. Ta mož je čutil potrebo, v državnem zboru na Dunaju opisovati domači prepri, ki traja na Kranjskem že več let sem. Govornik katoliške slovenske stranke g. Pogačnik, ki je govoril pred Dr. Ferjančičem ni bolj nabesedo ne omenil tega domačega prepri. Zato so tudi poslanci raznih strank, tudi Mladočehi in Hrvati, ki so poslušali Dr. Ferjančiča, glasno izražali svojo nejevoljo nad tako brezaktivnostjo tega govornika. In ko je nehal svoj govor, ni bilo ne jednega poslanca v zbornici, ki bi mu bil zaklical sicer običajni »bravo« ali bi mu bil stisnil roko. Iz tega se je mož menda sam prepričal, da bi bil stokrat boljše storil, ko bi bil vsaj bolj natančno omenil žalostnih razmer, v katerih živijo Slovenci na Štajerskem in Koroškem, kakor pa da na dolgo in široko mlati po kranjskih konzumnih društvih in da očita mlajši duhovščini na Kranjskem, da zanemarija svoje dušnopastirske dolžnosti. Ti liberalni poslanci nas ne bojo rešili, če vedno netijo povsodi le domači prepri.

Za mariborski in slovenjegraški okraj.

Poslanec gosp. Robič in tovariši stali so v državnem zboru nujni predlog, da se podari podpora posestnikom, ki so bili letos v mariborskem in slovenjegraškem okraju po povodnih oškodovani. — Predlog se glasi:

Spodnještajersko deželo so letos večkrat obiskale velike povodnje. Posebno je voda naredila veliko škodo v političnih okrajih Maribor in Slovenjegradek tako, da je v teh okrajih prebivalstvo v velikih stiskah. Podpisani stavijo torej predlog, visoka zbornica naj sklene: C. kr. vlada se pozivlja, da se takoj pouči o škodi, ki so jih naredila trajno deževje in povodnji in

da oškodovanemu in potrebnemu prebivalstvu priskoči z zadatimi podporami iz državnih blagajin na pomoč. Dunaj, 17. okt. 1901. Podpisi: Robič, dr. Ploj, Žičkar, Berks, dr. Šušteršič in drugi.

Urnava spodnještajerskih rek in potokov.

Važen je nujni predlog, katerega je stavlil poslanec g. Robič s svojimi tovariši, naj se vse spodnještajerske reke in potoki, ki delajo škodo, uravnajo. Predlog se glasi:

Spodnještajerska dežela, od narave bogato obdarjena, se je desetletja in desetletja ne samo v prosvetnem, ampak tudi v gospodarskem oziru zanemarjala. Prebivalstvo na deželi živi torej v obupnih in pomoči potrebnih razmerah. Reke in potoki na Spodnjem Štajerskem prestopijo vsako leto svoje meje, ker niso uravnane in njih bregovi ne utrjeni, preplavijo vedno obširneje obrežne doline ter uničijo vse nasade. Ker voda ne odteka, nastajajo močvirja, kar ne škoduje samo rodovitnosti zemlje, ampak tudi na zdravstvene razmere najslabše vpliva. Zaradi neuravnanih strug in zaradi nedostajanja obrežnih obramb, doživimo vsako leto, da voda odnese cela obrežja, na katerih je polje-delec prideloval svoje pridelke. Povodnji so mnogokrat že preplavile okrajne in krajne ceste, jih deloma uničile ter za delj časa ustavile vsaki promet. Te neznosne razmere so glavni razlog, da naša zemlja na Spod. Štajerskem po ravninah ne donša onih koristi, ki bi jih vsled svoje ugodne lege morala, one so tudi krive, da se na Spodnjem Štajerskem živinoreja ne more povspeti do višje stopinje.

Ze leta in leta prosi prebivalstvo za uravnava rek in potokov: Drave, Save, Savinje, Pesnice, Sotle, Bistrice in Loznice v slovenjebistriškem okraju, Mislince v slovenjegraškem okraju, Voglajne v celjskem okraju, Boljske v vranakem okraju, Ščavnice v gornjeradgorskem in ljutomerskem okraju, Pake v šoštanjanskem okraju itd. Sicer so načrti za uravnava omenjenih rek in potokov večinoma že gotovi, a dalje se nič ne stori. Naše prebivalstvo ne dobi niti od državne vlade niti od deželne oblasti podpore in zato se pogreza v vedno večje siromaštvo. Prebivalstvo se zmanjšuje, in še ista zemlja, ki je rodovitna, se zaradi pomankanja delavcev ne more zadostno obdelati. Zato je skrajna potreba, da se vendar enkrat začne z uravnava, in da se tako prepreči nadaljno opustošenje in se zemlja ohrani v rodovitnem stanju. Vsled tega predlagajo podpisani nujno:

Visoka zbornica naj sklene: C. kr. vlada se pozivlja, da še v tem letu odredi potrebne in silne uravnave in da se z ozirom na slabe gnotne razmere prebivalstva iz državnih blagajin priloži vsaj 50% prinos. Dunaj, 17. okt. 1901. Podpisi: Robič, dr. Ploj, Žičkar, Berks, dr. Šušteršič, baron Morsey in drugi.

Urnajte nam Pesnico!

Naši poslanci dr. Ploj, Robič, Žičkar, katerim se je pridružil tudi katoliško-narodni nemški poslanec baron Morsey, so stali v državni zbornici samostalen predlog, v katerem so odločno zahtevali pomoči občinam ptujskega, ormoškega in šentlenartskega okraja vsled škode, ki so jim jo prizadale povodnji neuravnane Pesnice. Predlog se glasi:

Urnava Pesnice se zahteva že več kot pol stoletja. Zahteva postaja v zadnjih letih vedno glasnejša. Letos se je ta zahteva spremenila v obupen klic, katerega pa žal ne upoštevajo ne deželni ne državni merodajni krogi. To je tem bolj nerazumljivo, ker so povodnji pri Pesnici vsako leto na dnevnem redu in povzročajo ondodnemu prebivalstvu velikansko škodo. Ta potok, ki se potaka po lepih in rodovitnih dolinah, postal je, ker se uravnava odlašala, nesreča obrežnega prebivalstva. Vzajemirjenost prizadetega prebivalstva je že itak velika in na novo je zrasla vsled neizmerne škode, katero je povzročila Pesnica letošnji september. Povodenj je uničila turščo, fižolo, ajdo, otavo, nanesla na njive in travnike gramoz in pesek, in bo čiščenje stalo posestnike mnogo stroškov. Da navedemo primer, znaša škoda samo v ormoškem okraju 83.000 kron in ravno toliko bo znašala v ptujskem okraju.

Pomankanje v prizadetih okrajih je veliko in pomoč tem potrebnejša, ker se bliža zima, a ljudstvo nima za se kruha, za živino pa ne krme. Posestniki so se zadolžili in si sami ne morejo pomagati. Pomoč je nujno potrebna. Imenovani poslanci torej predlagajo! Visoka zbornica naj sklene: Vlada se pozivlja, naj krene brez odlaganja, da se kmetškemu prebivalstvu v ormoškem, ptujskem in šentlenartskem okraju, ki so po povodnji Pesnice prizadeti, v precejšnji meri odpišejo davki in da se jim da zadostna državna podpora, bodisi v pridelkih bodisi v denarnih podporah. Dunaj, dne 17. okt. 1901.

Žičkarjev nujni predlog za občino Zreče.

Dne 5. julija 1898 in 26. junija 1900 je prišla nad občino Zreče velika povodenj. Valovi Dravinje so dne 5. julija 1898 preplavili dolino, odnesli rodovitno zemljo, podrli jezove, lesene obrambe in mostove ter zadelali strugo s kamenjem tako, da si je Dravinja naredila na občinski cesti novo strugo. Samo eden lesotrzec je izgubil pri tej priliki 1200 K, ker mu je voda odnesla les. Cesta se je na stroške občine in imenovanega lesotrzca popravila; občina je plačala tisoč kron. Škoda pa, ki se je naredila posestnikom pri žagah, mlinih, jezih in na poljih, pa se ni povrnila. Še večjega obsega je bila povodenj dne 26. junija 1900.